

**RELAȚIA DINTRE NIVELUL DE AUTOCONTROL ȘI PREDISPOZIȚIA DE A
ADOPTA COMPORTAMENT DELINCVENT LA ADOLESCENȚI**

Luminița SECRIERU, conf. univ., dr.
Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți
Roman BABĂRĂ, psiholog,
Centrul de Plasament Temporar al copiilor în situație de risc
“Drumul spre casă”, Bălți

***Abstract:** The field of study of the research is the relationship between the level of self-control and the predisposition to adopt delinquent behavior by adolescents. This study highlights the complexity of delinquent behavior, which presents the product of the fusion of external factors (unfavorable social environment, hostile family experience, etc.) and internal (predisposing personality traits, motivation accompanied by situational or persistent nonadaptive tendencies) that unbalance the individual-society relationship. The research demonstrates the importance of the level of self-control in the genesis of delinquent behavioral*

acts among adolescents. Adolescents with a low level of self-control have a higher risk of engaging in delinquency.

Key-words: *deviant behavior, personality traits, norm, aggressivity.*

Comportamentul delincvent al adolescenților reprezintă o problemă majoră a etapei contemporane. În pofida tuturor măsurilor întreprinse de autorități, numărul adolescenților care manifestă devieri comportamentale rămâne înalt, ceea ce indică asupra nevoii de actualizare a abordărilor de cercetare, intervenție și profilaxie a acestui fenomen.

Etapa actuală de dezvoltare a Republicii Moldova se caracterizează printr-un număr mare a fenomenelor de criză în majoritatea sferelor vieții sociale, care au un impact semnificativ asupra psihicului adolescenților, contribuind astfel la răspândirea diverselor procese negative în societate, printre care se află creșterea frecvenței actelor delincvente. Elementul cheie în soluționarea acestei probleme este identificarea motivelor comportamentului delincvent, înțelegerea cărora reprezintă punctul de pornire în elaborarea unui sistem de activități orientare spre profilaxia și resocializarea adolescenților delincvenți.

Analiza surselor dedicate investigării problemei abordate indică asupra polideterminismului comportamentului delincvent. În această ordine de idei, putem scoate în evidență două categorii de factori care determină apariția comportamentului delincvent: exogeni (externi) și endogeni (interni). Factorii exogeni includ totalitatea condițiilor externe, care determină circumstanțele socioculturale de dezvoltare a adolescentului: problemele sociale la nivelul comunității, mass-media, mediul familial, mediul educațional, semenii etc. Factorii endogeni cuprind o serie de condiții interne, care determină comportamentul: particularitățile de vârstă, particularitățile de sex, caracteristicile formate în cadrul diferitor activități, trăsăturile de personalitate, etc. Atunci când factorii exogeni și endogeni capătă valori negative, în mod obligatoriu, apar riscuri de socializare și multiple fenomene de inadaptare.

Criza morală de la începutul secolului XXI merită atenție deosebită. Acest fenomen nociv are următoarele consecințe: derutarea în câmpul relațional, lipsa de experiență în preluarea critică a unor modele comportamentale, incapacitatea discriminării valorilor, construirea unor grile și repere valorice individuale (neacceptate de majoritatea membrilor comunității). Drept consecință a acestei crize - stereotipurile comportamentale și orientările valorice precedente nu mai sunt actuale. Elaborarea noilor forme de adaptare psihologică și socială se petrece haotic. O bună parte din adolescenți pierd sentimentul valorii prezentului neavând aptitudinile de viață necesare pentru a-și păstra identitatea și a construi un mod de viață sănătos. Adolescenții sunt profund afectați de această criză. Ei fiind lipsiți de experiență socială și având o aptitudine neconsolidată de prevedere a consecințelor activităților sale, sunt predispuși să se implice în acțiuni negândite și periculoase. Fenomenele evidențiate determină creșterea impetuoasă a delincvenței în rândul adolescenților.

Vârsta adolescentină se caracterizează drept o perioadă trecătoare, critică și hotărâtoare. Analiza cercetărilor cu referire la adolescență, permite scoaterea în evidență a unor probleme de vârstă în raport cu delincvența. Semnificative în acest sens sunt: dezvoltarea emoțională intensivă („exploziile” afective, imaturitatea emoțională, inconsecvența), sugestibilitatea ridicată, sensibilitate față de părerile celor din jur, rezistență față de influența autorităților consacrate, reproducea modului de a fi a unor personalități (muzicieni, actori, sportivi etc.), sentimentul maturității (dorința de autoafirmare și independență, ieșirea de sub influența părinților, relațiile amoroase cu semenii de sex opus, schimbarea atitudinii față de educație), etc.

Până la mijlocul secolului XX, adolescenții constituiau o categorie socială nediferențiată în cadrul populației. Ideile nonconformiste, creative și pe alocuri revoluționare a acestora erau de regulă ignorate sau în cel mai bun caz acceptate cu nedorință de vârstnici. Așteptările față de adolescenți erau stabile de-a lungul multor ani: supunerea necondiționată a adolescenților față de deciziile celor vârstnici, respectul acordat acestora și conformismul în raport cu normele și valorile promovate de cei mai în vârstă. Însă secolul XXI cu multitudinea evenimentelor și fenomenelor cu influență considerabilă asupra mentalităților unui șir de națiuni a schimbat

considerabil atitudinea vârstnicilor față de adolescenți și rolul acestora din urmă în evoluția socială, culturală și chiar politică a multor state. Atitudinea respectivă este valabilă și la etapa actuală, însă experiența socială a demonstrat că acest spirit adolescentin revoluționar trebuie controlat și orientat într-o direcție constructivă, în vederea evitării eventualelor consecințe (ca de exemplu creșterea impetuasă a actelor delincvente) și asigurării unei vieți armonioase a adolescenților.

Este absolut necesar să atenționăm asupra faptului că în prezența unor condiții exogene similare, influența nefavorabilă a acestora poate fi diferențiată de particularitățile psihologice a adolescenților. Un rol semnificativ în declanșarea comportamentului delincent îl ocupă capacitatea de autocontrol a adolescentului. Pe fondul unor modificări accelerate în structura psihologică și fiziologică, nivelul de autocontrol a adolescenților se caracterizează prin valori scăzute. Astfel, capacitatea redusă de organizare a resurselor proprii poate fi cauza angajării adolescenților în diverse acte delincvente, urmate de consecințe dezastruoase atât asupra bunăstării posesorilor de autocontrol scăzut, cât și asupra altor membri ai comunității.

Așadar, deja în cadrul evidențierii elementelor-cheie a studiului de față, este evident că comportamentul delincent la adolescenți reprezintă o formă complexă de deviere, condiționată de o multitudine de factori, care trebuie luate în considerație în cadrul elaborării și implementării programelor de profilaxie și resocializare a comportamentului delincent la adolescenți.

Scopul cercetării: identificarea corelației dintre nivelul de autocontrol și predispoziția de a adopta comportament delincent la adolescenți.

Ipoteza cercetării: Adolescenții cu nivel scăzut de autocontrol sunt mai predispuși să adopte comportament delincent.

Eșantionul cercetării a fost constituit din 33 de adolescenți cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani din *Centrul de plasament temporar a copiilor în situație de risc "Drumul spre casă"*.

Adolescenții au fost supuși unei testări inițiale pentru a:

- 1) determina nivelul de autocontrol;
- 2) evalua predispoziția de a adopta comportament delincent.

Pentru determinarea nivelului de autocontrol, a fost aplicat *Исследование волевой саморегуляции* (A.B. Зверькова и E.B. Эйсмана).

Pentru determinarea predispoziției de a adopta comportament delincent, am selectat următorul instrument: *Методика диагностики склонности кклоняющемуся поведению* (A. H. Орёл).

Rezultatele obținute: Din 33 de adolescenți care au participat la experimentul de constatare, 13 au obținut valori înalte la scala predispoziției de a adopta comportament delincent. Rezultatele au fost sintetizate în figura nr.1.

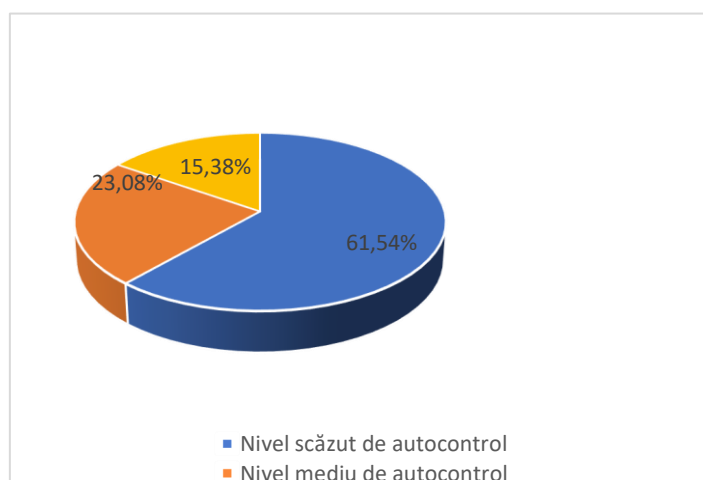

Figura nr.1. Distribuția adolescenților cu nivel diferit de autocontrol care au obținut valori ridicate la scala predispoziției de a adopta comportament delincent

Astfel, putem observa că din adolescenții cu diferit nivel de autocontrol, adolescenții cu un nivel de autocontrol scăzut constituie peste jumătate (8) din numărul total (13) a adolescenților care au obținut valori înalte la scala predispoziției de a adopta comportament delinvent.

Deși putem observa că majoritatea adolescenților cu predispoziție ridicată de a adopta comportament delinvent, au un nivel scăzut de autocontrol, totuși putem observa că 3 adolescenți cu nivel de autocontrol mediu și 2 adolescenți cu nivel de autocontrol ridicat la fel prezintă o predispoziție ridicată de a adopta comportament delinvent. Acest fapt este explicat prin ceea ce nu toți indivizii care comit acte delincvente în mod neapărat trebuie să se caracterizeze prin autocontrol scăzut. Există o serie de infracțiuni așa-zise „intelectuale”, când este necesar un timp semnificativ pentru planificarea, pregătirea, coordonarea actelor delincvente (de exemplu, evadarea dintr-un loc de detenție, jefuirea unei bănci, comiterea infracțiunilor în domeniul tehnologiilor informaționale etc.)²

În continuare au fost analizate rezultatele obținute la scala predispoziției de a adopta comportament delinvent de către adolescenții care se caracterizează prin nivel scăzut de autocontrol.

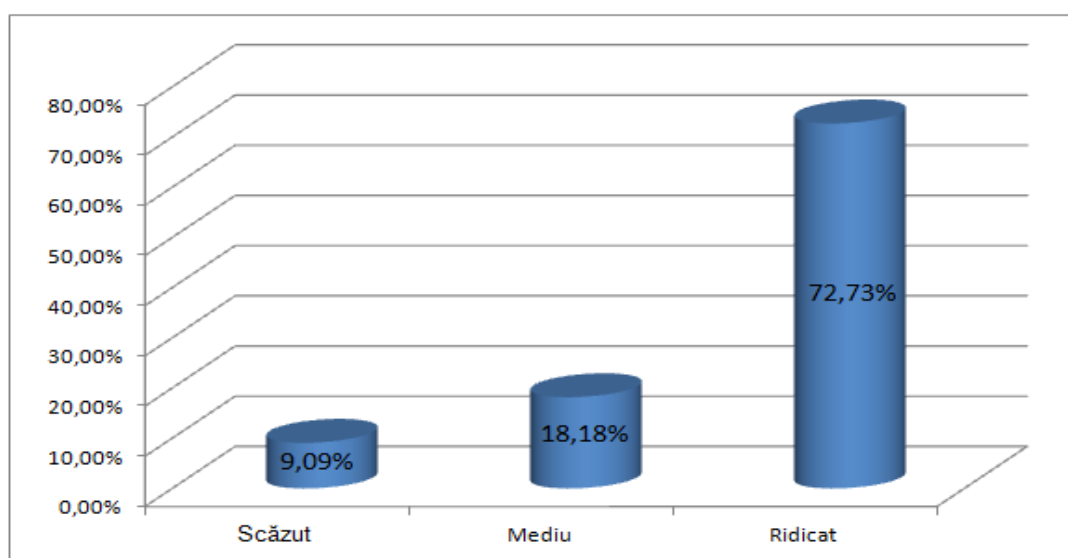

Figura nr.2. Reprezentarea grafică a datelor obținute la scala predispoziției de adopta comportament delinvent de adolescenții cu nivel scăzut de autocontrol (în %)

Astfel, putem observa că din cei 11 adolescenți care au nivel scăzut de autocontrol, 8 au o predispoziție ridicată de a adopta comportament delinvent.

Asupra acelor adolescenți a fost aplicat un program de dezvoltare a nivelului de autocontrol. Adolescenții, care în vederea anumitor factori (interni sau externi), se caracterizează printr-un nivel scăzut de autocontrol, necesită intervenție psihologică. Importanța acestei intervenții este necesară pentru a evita cristalizarea acestei trăsături. În caz contrar, acești indivizi maturizându-se pot prezenta un risc mai mare de angajare în acte delincvente, ceea ce va presupune un efort mai mare de combatere a comportamentelor nedorite din punct de vedere social.

Pentru dezvoltarea nivelului de autocontrol am realizat un program dezvoltativ în acest sens. Scopul programului - dezvoltarea nivelului de autocontrol.

Obiectivele programului : educarea managementului emoțional; îmbunătățirea abilităților de relaționare; conștientizarea riscurilor potențiale ale comportamentului agresiv; învățarea metodelor constructive de soluționare a conflictelor; stimularea comportamentului prosocial.

²Гомонов Н. Д., Труш В. М., Тимохов В. П. Плюсы и минусы общей теории преступности. Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2019, nr. 5 (май), p.3

Programul a fost structurat în cinci ședințe, fiecare ședință a inclus cinci activități. Prima ședință a fost orientată spre introducerea participanților în subiect, în cadrul acesteia s-a realizat stabilirea contactului, crearea unei ambianțe favorabile pentru desfășurarea activităților, stabilirea regulilor și familiarizarea participanților cu conceptele de bază la temă. A doua ședință a avut drept scop dezvoltarea capacității de gestionare a emoțiilor și învățarea unei tehnici de relaxare. A treia ședință a fost orientată spre cunoașterea modalităților constructive de descărcare a agresivității, a unor modalități inofensive atât pentru subiect, cât și pentru ceilalți. În cadrul celei de-a patra ședințe participanții au fost implicați în activități menite să formeze abilitățile de comunicare asertivă, minimalizând astfel reacțiile impulsive. Ședința a cincea a fost orientată spre întărirea modelelor de conduită constructivă în situații conflictogene și mărirea comportamentului prosocial.

În urma aplicării programului dezvoltativ, am evaluat repetat nivelul de autocontrol pentru a determina modificările apărute.

Tabelul nr. 1. Rezultatele obținute la evaluarea repetată a nivelului de autocontrol (în %)

Nivel de autocontrol	Nr. adolescenților	Procente
Scăzut	4	50 %
Mediu	4	50 %
Ridicat	0	0 %

Analizând datele din tabelul nr. 1, observăm că după aplicarea programului dezvoltativ, 50% din adolescenți posedă un nivel scăzut a autocontrolului, 50% posedă un nivel mediu a autocontrolului, și 0% posedă un nivel ridicat a autocontrolului.

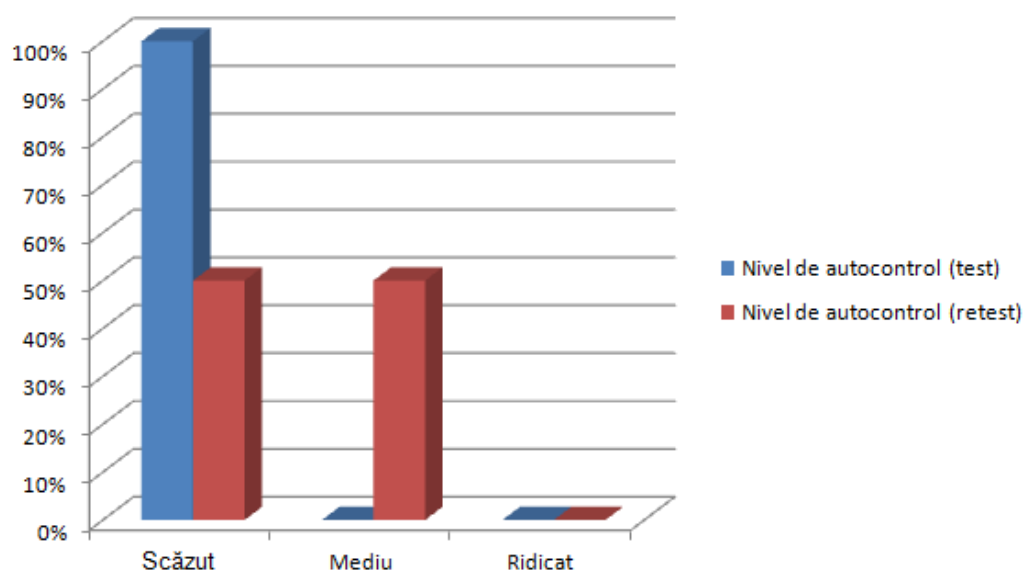

Figura nr. 3. Rezultatele obținute înainte și după experiment la scala „nivelul de autocontrol”

Tabelul nr. 2. Indicatorii statistici descriptivi pentru variabilele analizate

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 Nivel de autocontrol (test)	3,13	8	,991	,350
Nivel de autocontrol (retest)	4,63	8	1,061	,375

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Nivel de autocontrol (test) - Nivel de autocontrol (retest)	-1,500	,926	,327	-2,274	-,726	-4,583	7	,003

Aplicând *testul t pentru eșantioane dependente*, am obținut diferențe semnificative ($p=0,003$) între media subiecților la variabila test și media subiecților la variabila retest. Media nivelului de autocontrol la retestare este mai mică decât media nivelului de autocontrol la testarea inițială. Putem concluziona că programul dezvoltativ aplicat a contribuit la o creștere a nivelului de autocontrol.

Efectuând demersul experimental, putem să concluzionăm următoarele: adolescenții cu un nivel scăzut de autocontrol sunt mai predispuși să adopte comportament delinvent. Așadar, ei fiind plasați în anumite circumstanțe pot realiza acest „potențial delinvent”.

În urma rezultatelor obținute, am constatat faptul că nivelul de autocontrol are o pondere semnificativă în adoptarea comportamentului delinvent. Totodată, cu cât nivelul de autocontrol este mai mare, cu atât probabilitatea de angajare în acte delincvente de către adolescent este mai redusă.

În adolescență, structura psihică a individului este susceptibilă la modificări. Astfel, dacă nivelul de autocontrol nu este supus unei intervenții de ordin psihologic, el se cristalizează și devine trăsătură psihică tipică. În această ordine de idei, aplicarea programelor de intervenție psihologică poate dezvolta nivelul de autocontrol a adolescenților.

În urma aplicării programului dezvoltativ, am reușit să obținem dezvoltarea nivelului de autocontrol. Însă experiența socială nefavorabilă, reușita școlară scăzută, anturajul de persoane care manifestă comportament deviant, lipsa referențialului axiologic și socializarea haotică favorizează revenirea la reacțiile impulsive.

Pentru a obține un rezultat de durată în acest sens, este necesară atât promovarea programelor de intervenție psihologică, cât și implementarea unor activități la nivel social menite să înlăture factorii care generează și mențin formele de comportament impulsiv.

Bibliografie

1. ALBU, Emilia. Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenți. Prevenire și terapie. București: ARAMIS, 2002. 128 p. ISBN 973-85940-4-9
2. АЗАРОВА, Л. А., СЯТКОВСКИЙ, В. А. Психология девиантного поведения. Минск: ГИУСТ БГУ, 2009. 164 с. ISBN 978-985-6739-88-3
3. ГОМОНОВ, Н. Д., ТРУШ В.М., ТИМОХОВ В. П. Плюсы и минусы общей теории преступности. В: Научно- методический электронный журнал «Концепт». 2019, nr. 5 (mai), pp. 1-8
4. КАЧАНОВА, О. Б. Роль семьи и личностных особенностей подростков в генезисе девиантного поведения. В: Научно-теоретический журнал «Ученые записки». 2010, nr. 5, pp. 33-38
5. КОВТУН, Л. О. Личностные особенности подростков, склонных к девиантному и делинквентному поведению. 2012, nr. 1, pp. 81-89
6. КОНОПКИН О. А. Участие эмоций в осознанной регуляции целенаправленной активности человека. В: Вопросы психологии. 2006, nr. 3, pp. 38-48
7. КУЗНЕЦОВА В. Б., КОЗЛОВА Е. А. Современные представления о самоконтроле: обзор зарубежной литературы. В: Теоретическая и экспериментальная психология. 2016, nr. 3, pp. 84-94
8. РАЙГОРОДСКИЙ, Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Самара: Издательский: Дом «БАХРАХ-М», 2001. 672 с. ISBN 5-89570-005-5
9. САВИНА, Н. Анализ причин делинквентного поведения подростков. В: Воспитание школьников. 2008, nr. 10, pp. 38-42